

Halina Gola, Joanna Sowa

"Poznaj siebie" czyli integracja z samym sobą

Nauczyciel i Szkoła 1-2 (18-19), 340-344

2003

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

„Poznaj siebie” czyli integracja z samym sobą

W Chorzowie istnieje wiele publicznych przedszkoli. Jedne charakteryzują się nowoczesną zabudową, a inne wciśnięte zostały pomiędzy setki podobnych do siebie starych kamienic. Czym możemy więc przyciągnąć do siebie dzieci i ich rodziców? Może położeniem w samym centrum miasta albo wykształconą kadrą? A może częstą okazją do wspólnej nauki i zabawy rodziców i ich pociech. Takie właśnie „zajęcia wspólne” polegające na wykonywaniu tych samych zadań, uczestniczeniu z dziećmi w zabawie mają miejsce w naszym przedszkolu. Rodzice pomagają w pracach wykraczających poza aktualne możliwości dziecka, obserwują jego zachowanie w grupie, jego postępy, ale też poprzez zabawę zbliżają się do dziecka. Z opracowanych przez nas ankiet wynika, że 100% badanych rodziców było zadowolonych z możliwości uczestniczenia w „zajęciach wspólnych”.

Rodzice mogą czerpać radość z aktywnego uczestniczenia swoich dzieci w organizowanych spotkaniach. Jest to doskonała okazja do wspólnego poszukiwania rozwiązań problemów dziecka. Założyliśmy więc, że takie kontakty dziecko - rodzic będziemy organizować raz w miesiącu. Wynika to z założeń programu autorskiego „Poznaj siebie”.

Program ten opracowany został dla potrzeb grupy integracyjnej sześciolatek w oparciu o kilkuletnie doświadczenie nauczycielek prowadzących ten oddział. Kierowany jest do wszystkich dzieci i ich rodzin, które uważają, że bardzo ważna jest wiara we własne siły, poznanie swoich mocnych stron, rozwijanie poczucia własnej wartości i umiejętności współodczuwania.

Dziecko kształtuje własną wartość jak człowiek dorosły na podstawie opinii innych oraz samooceny, czyli tego, co myśli samo o sobie. Sprawia to, że ma poczucie bycia ważnym i czuje się bezpiecznie.

Jak wiadomo we wspomaganiu rozwoju dziecka najistotniejsze znaczenie ma troska o jego harmonijny rozwój we wszystkich jego sferach oraz traktowanie dziecka jako odrębnej osoby, nie porównywanie go z innymi. Ogromne znaczenie we wspomaganiu rozwoju odgrywają metody pracy oparte na działaniu, bezpośrednim spostrzeganiu i przeżywaniu oraz na słowie. W zakresie metod pracy z grupą, pozwalających na stworzenie dobrej atmosfery, nawiązanie życzliwych kontaktów w grupie, szczególnie wykorzystujemy zabawy:

- integrujące i zmniejszające dystans między dziećmi,
- rozluźniające, ruchowe, przy muzyce,
- gry dydaktyczne.

Nie ma nic ważniejszego dla dzieci przedszkolnych prócz wspólnych zabaw, rozmów, spacerów, które budzą wzajemne zaufanie, zrozumienie drugiej osoby, poczucie akceptacji i pewności siebie. Jest to tak samo ważne dla dzieci zdrowych jak i dla tych mniej sprawnych intelektualnie lub fizycznie. W naszej pracy stawiamy więc nacisk na takie działania, które pozwalają zaspokoić te potrzeby. Kilkuletnia praktyka wykazała, że można to osiągnąć poprzez zajęcia wspólne z rodzicami, zabawy ruchowe (zwłaszcza z partnerem w parze) i swobodne zabawy tematyczne dzieci. Jedną ze sprawdzonych form o nieocenionych walorach terapeutycznych i wspierających rozwój dziecka jest działalność plastyczna, szczególnie prace na dużych arkuszach w grupie, które dają poczucie bycia potrzebnym i radość tworzenia czegoś wielkiego.

Naszym zadaniem jest przede wszystkim sterowanie emocjami dziecka i jego uwagą dostarczając mu odpowiednich wzmocnień. Radość, jaką wyzwala zabawa, bliski kontakt z drugim człowiekiem, jest emocją wyzwalającą dużą porcję energii. Dzieci reagują ożywieniem, śmiechem, zwiększoną aktywnością ruchową i słowną na bodźce wywołujące w nich pozytywne skojarzenia. Przejawiając tak duże tzw. pozytywne emocje, a więc także satysfakcję, zadowolenie z siebie itp. dzieci chętniej podejmują czynności wymagające pewnego wysiłku. Pozytywnym emocjom towarzyszy poczucie bezpieczeństwa i odprężenie psychofizyczne przy jednocześnie zwiększonej wydolności.¹

Myślenie powinno być zabawne i przebiegać w radosnej atmosferze, ale również emocje negatywne odgrywają istotną rolę w procesie nauczania. Dzieci bywają rozdrażnione, ale nie możemy dopuszczać do tego by były zniechęcone i znużone. Dobrym sposobem ripostowania negatywnych emocji są wypowiedzi i reakcje o treści humorystycznej. Humor jest dobrze znaną strategią walki z emocjonalnymi skutkami frustracji.² W motywowaniu dzieci do myślenia stosujemy więc prócz wzmocnień zewnętrznych (nagrody takie jak: pochwała, zachęta, rzadko nagroda materialna) i wewnętrznych, jakim jest robienie czegoś po prostu „dla przyjemności” - zdrowe poczucie humoru, bez złośliwości za to z domieszką autoironii.

Nasz program obejmuje takie obszary oddziaływań jak:

- dziecko z samym sobą,
- dziecko z dzieckiem,
- dziecko z rodzicem,

¹ M. Młynarska, T. Smereka, Psychostymulacyjna metoda kształtowania i rozwoju mowy oraz myślenia, Warszawa 2000, str. 66

² Tamże, str. 254

- dziecko z nauczycielem,
- dziecko ze środowiskiem,
- dziecko ze sztuką.

Te obszary edukacyjne są obszarami tematycznymi podzielonymi na mniejsze odcinki nazwane zagadnieniami. Stanowią one nierozdzielalną całość, są ze sobą ściśle powiązane, uzupełniają się wzajemnie i przenikają. Ich treści odnoszą się do działań związanych ze sferą rozwoju: fizycznego, umysłowego, społecznomoralnego, emocjonalnego, przyrodniczego, kulturowego, estetycznego i technicznego. W każdym obszarze edukacyjnym wyodrębniono zagadnienia szczegółowe, w których wydzielono poziomy oddziaływań na zasadzie narastania trudności. Taka budowa programu ułatwia korzystanie z założeń koncepcji „obszaru najbliższego rozwoju” Lwa Wygotskiego. Twierdził on, że dla każdego dziecka w każdym momencie rozwojowym można wytyczyć trzy obszary zadań: te które dziecko potrafi wykonać samodzielnie, które wykona tylko przy pomocy nauczyciela oraz takie, które są dla niego zbyt trudne. Możliwości dziecka bywają zwykle większe niż te, na które wskazywałyby wyniki wykonywanych przez dziecko samodzielnie zadań.³

W grupie integracyjnej, dla której stworzony jest ten program taki, a nie inny podział materiału stwarza największe możliwości doboru odpowiednich treści do danego dziecka. W naszej grupie znajduje się zazwyczaj piątka dzieci skierowanych do kształcenia specjalnego. Program „Poznaj siebie” umożliwi im poznanie swoich zalet i nawiązanie bliższego kontaktu z rówieśnikami podczas zabaw oraz zajęć o charakterze twórczym bądź ruchowym.

Nawiązanie silniejszych więzi z kolegami jest wyrazem poziomu uspołecznienia dziecka i służy pogłębianiu tego procesu. Dziecko uczy się podporządkowywać swoje zachowanie pewnym wspólnym celom; uczy się widzieć drugiego koło siebie i liczyć się z jego dążeniami; uzgadniać możliwości realizacji swoich dążeń z innymi; robić coś dla innych, a w razie potrzeby rezygnować nawet w jakimś zakresie z własnych celów dla celów innych osób czy grupy.⁴ Dzieci zdrowe często mają okazję docenić wysiłek i pracę swoich kolegów, stają się nie tylko ich opiekunami, kiedy zachodzi taka potrzeba, ale także równorzędnymi partnerami w procesie odkrywania siebie i świata. Według D. Lewisa każde dziecko odczuwa chęć odkrywania rzeczy nowych, wykazuje duże zainteresowanie tym, w jaki sposób rzeczy powstają i dlaczego dzieją się zdarzenia, poszukiwaniem prawdy i wartościowaniem jej. Dzieci zadają pytania i potrzebują pomocy innych dzieci lub dorosłych, którzy są w stanie udzielić im odpowiedzi. Poza tym dziecko potrzebuje być twórcą i wynalazcą, koncentruje się przy tym na swoim zajęciu do tego stop-

³ M. Przetacznik-Gierowska, G. Makiełło-Jarża, Psychologia rozwojowa i wychowawcza wieku dziecięcego, Warszawa 1992, str. 68-69

⁴ M. Porębska Osobowość i jej kształtowanie się w dzieciństwie i młodości Warszawa 1991, str. 164

nia, że o wszystkim innym potrafi zapomnieć. Zapomina też o swoich niepowodzeniach w czytaniu czy też o problemach w domu. Dziecko potrzebuje również odkrycia swojego indywidualnego sposobu myślenia i działania, a wreszcie musi nabyć nawyk polegania na sobie, nie tylko na innych.⁵

Umożliwiamy wszystkim dzieciom osiągnięcie dobrej komunikacji z rówieśnikami, otaczającym światem dorosłych, samym sobą i przyrodą. Dziecko odkrywa własne przeżycia, uczy się samooceny na podstawie opinii i sądów odnoszących się do jego osoby. Najważniejsze dla nas, jako nauczycielek, jest stwarzanie takich sytuacji, żeby dziecko rozumiało swoje reakcje i zachowania, umiało je ocenić, a w rezultacie korzystać z wiedzy o sobie w codziennym życiu.

Bibliografia

- Lewis D., Jak wychować zdolne dziecko, Warszawa 1988
Młynarska M., Smereka T., Psychostymulacyjna metoda kształtowania i rozwoju mowy oraz myślenia, Warszawa 2000
Porębska M., Osobowość i jej kształtowanie się w dzieciństwie i młodości, Warszawa 1991
Przetacznik-Gierowska M., Makiełło-Jarża G., Psychologia rozwojowa i wychowawcza wieku dziecięcego, Warszawa 1992

PRZYKŁADOWY KONSPEKT „ZAJĘĆ WSPÓLNYCH”

Temat: Gdzie się podziały skrzaty?

Cel główny: kształtowanie umiejętności stosowania znaków matematycznych: większości, mniejszości i równości; nawiązanie bliskiego kontaktu z rodzicem poprzez wspólne wykonywanie zadań.

Cele operacyjne:

- dziecko: przelicza elementy malowane na obrazie,
- porównuje ilość choinek i drzew liściastych, dzieci i zajaczków,
- naśladuje ruchem bieg i spacer dzieci po lesie, kicanie zajaczków,
- wymyśla wyrazy zaczynające się na litery „o”, „k”, z którymi szuka skrzatów,
- przynosi odpowiednią liczbę klocków dla skrzatów, zgodną z wylosowaną cyfrą,
- wstawia odpowiedni znak matematyczny między cyframi (<, >, =),

⁵ D. Lewis Jak wychować zdolne dziecko Warszawa 1988, str.140-148

Metody: słowna, czynna, zabawa integrująca, pogładowa.

Formy: zbiorowa, indywidualna.

Środki: sztaluga, kartka papieru i farby, sylwetki dwóch skrzatów, zestaw cyfr 1 - 6 i znaków <, >, =, kartoniki z literami „o”, „k”, klocki.

Przebieg:

1. Powitanie - zabawa integrująca „Połóżcie swoje dłonie na ...”. W zabawie biorą udział rodzice. Nauczyciel celowo myli się podczas pokazywania kolejnych czynności.
2. Malowana historyjka - opowiadanie historyjki o tym jak samotna choinka stała w pustym lesie (dorysowywanie na kartce przypiętej do sztalugi podsuwanych przez dzieci: drzew, choinek, zajęczków i postaci dzieci).
3. Przeliczanie elementów na obrazku i dobieranie odpowiednich cyfr. Porównywanie ich i wstawianie adekwatnego znaku, z pomocą rodziców.
4. Zabawa ruchowa naśladowcza - bieg, spacer, skoki zajęczków, stanie choinek itd.
5. Rozpoznanie zagubionych wśród cyfr liter i szukanie wyrazów - przedmiotów z sali- rozpoczynających się na daną literę, z pomocą rodziców.
6. Szukanie skrzatów pod odgadniętymi przedmiotami.
7. Turniej - losowanie cyfr dla skrzatów przez parę: dziecko - rodzic - przyniesienie takiej liczby klocków i porównanie ich za pomocą słów (więcej, mniej) i odpowiedniego znaku.
8. Ocena poprawności wykonanych zadań i brawa dla wszystkich uczestników.